

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ

1. ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΟΥ ΜΟΡΙΟΥ ἄν

A. Υποθετικό ἄν

- βρίσκεται στην αρχή της δευτερεύουσας πρότασης (υποθετικής)
 - συντάσσεται πάντα με υποτακτική
 - αν έχει ἄρνηση, αυτή θα είναι -μή-
 - μεταφράζεται στα ν.ε. ως «αν»
- πχ. ἄν οἱ ἄνθρωποι τήν δίκην (=την δικαιοσύνη) καταλύσωσιν, ἀσφάλειαν οὐκ ἔξουσιν

B. Αοριστολογικό ἄν

- βρίσκεται ως δεύτερη λέξη στη δευτερεύουσα πρόταση (αναφορική, χρονική, τελική) μετά από
 - α) αναφορικές αντωνυμίες ή επιρρήματα (πχ. ὅς, ὅστις, ὅσπερ, ὡς, ὥσπερ, οὐ, ὅπου, ὅποι, οἷον, κ.λπ. + ἄν)
 - β) χρονικούς συνδέσμους (ὡς ἄν, ἕως ἄν, μέχρι ἄν,... ὅτε ἄν>ὅταν, ἐπειδή ἄν> ἐπειδάν, ἐπεὶ ἄν> ἐπάν, κ.λπ.)
 - γ) τελικούς συνδέσμους (ὡς ἄν, ὅπως ἄν)
 - συντάσσεται η όλη πρόταση με υποτακτική πάλι
 - αν έχει ἄρνηση, η ἄρνηση είναι μή
 - στα ν.ε. ή δεν μεταφράζεται ή μεταφράζεται με τα «τυχόν, ίσως, -δήποτε»
- πχ. πείσομαι τῷ ἀνδρί, ὃν ἄν ἔλησθε (=θα υπακούσω στον άνδρα που τυχόν εκλέξετε)
- πχ. μαινόμεθα πάντες, ὁπότεαν ὀργιζώμεθα (=όλοι βγαίνουμε εκτός εαυτού , ὅταν ὀργιζόμαστε)
- πχ. ἄκουσον, ὡς ἄν μάθῃς (=άκουσε, για να μάθεις ίσως)

Γ. Δυνητικό ἄν

-δέχεται ἄρνηση οὐ

- δεν είναι ο ρόλος του συστατικό στοιχείο της δευτερεύουσας πρότασης ή της κύριας, αλλά της ἐγκλίσης. Συντάσσεται με

α) ευκτική (πλην μέλλοντα). Δηλώνει κάτι το δυνατό να γίνει στο παρόν και στο μέλλον. Στα ν.ε. μεταφράζεται με «θα + παρατατικό ή θα μπορούσα να + ρήμα».

ΔΥΝΗΤΙΚΗ ΕΥΚΤΙΚΗ

πχ. εὖ γάρ ἴστε ὅτι τήν ἐλευθερίαν ἐλοίμην ἂν ἂνθ' ὧν ἔχω πάντων
(=ξέρετε καλά ότι θα προτιμούσα την ελευθερία αντί όλων αυτών που έχω)

β) οριστική ιστορικών χρόνων. Δηλώνει κάτι το οποίο ήταν δυνατόν να πραγματοποιηθεί στο παρελθόν ή το αντίθετο του πραγματικού. Στα ν.ε. μεταφράζεται με «θα + παρατατικό ή υπερσυντέλικο».

ΔΥΝΗΤΙΚΗ ΟΡΙΣΤΙΚΗ

Π.χ. ἐκινδύνευσαν ἂν καί τό στρατόπεδον ἐλεῖν σὺν τῷ χαρακώματι (=θα ριψοκινδύνευαν να κυριεύσουν το στρατόπεδο μαζί με το χαρακώμα).

γ) απαρέμφατο ή μετοχή (πλην μέλλοντα). Αυτά τα συναντάμε στον πλάγιο λόγο, ενώ στον ευθύ ισοδυναμούν με δυνητική ευκτική ή δυνητική οριστική, ανάλογα με το νόημα.

ΔΥΝΗΤΙΚΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ ή ΔΥΝΗΤΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ

πχ. ἔλεγε ῥαδίως ἂν τούτους σωθῆναι, εἰ ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἐκρίνοντο
(έλεγε ότι θα είχαν σωθεί/αθωωθεί εύκολα αυτοί, αν δικάζονταν)

➤ ἐσώθησαν ἂν, εἰ τῷ δικαστηρίῳ ἐκρίνοντο.

2. ΔΕΥΤΕΡΕΟΥΣΕΣ ΟΝΟΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

A. ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

- α. εισάγονται: ὅτι, ὥς
- β. εκφέρονται: οριστική, δυνητική οριστική, δυνητική ευκτική, ευκτική πλαγίου λόγου
- γ. συντακτικά ισοδύναμα: ειδικό απαρέμφατο, κατηγορηματική μετοχή
- δ. είναι προτάσεις κρίσεως: ἄρνηση οὐ
- ε. συντακτική τους θέση: i. αντικείμενο ρημάτων > λεκτικών, δεικτικών, δηλωτικών, αισθητικών, γνωστικών [λέγω, δηλῶ, δείκνυμι, ὁρῶ, ἀκούω, οἶδα, λογίζομαι, κ.τλ.]
- ii. υποκείμενο ρημάτων απροσώπων με τις παραπάνω αντίστοιχες σημασίες [λέγεται, θρυλεῖται, δῆλον ἐστὶ, γινώσκεται, κτλ.]
- iii. επεξήγηση σε ουσιαστικά, αλλά κυρίως σε αντωνυμία δεικτική, ουδετέρου γένους [τοῦτο, τότε, ἐκεῖνο, κτλ.]
- π.χ. λέγει ὁ κατήγορος ὡς ὑβριστὴς εἰμί=λέει ὁ κατήγορος πως εἰμαι υβριστής
- π.χ. ἐν ταῖς μάχαις πολλάκις δῆλον γίγνεται ὅτι τό ἀποθανεῖν ῥᾶον ἅν τις ἐκφύγοι=στις μάχες γίνεται φανερό ὅτι κάποιος θα μπορούσε εύκολα να αποφύγει το θάνατο.
- π.χ. δεῖ τοίνυν ὑμᾶς καὶ ἐκεῖνο σκοπεῖν, ὅτι πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων πολλάκις εἰσὶν ἐψηφισμένοι τοῖς νόμοις χρῆσθαι τοῖς ὑμετέροις=πρέπει λοιπόν εσεῖς να εξετάσετε και εκείνο, δηλαδή ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες πολλές φορές αποφάσισαν να υιοθετήσουν τοὺς δικούς σας νόμους.

B. ΠΛΑΓΙΕΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

- α. εισάγονται: i. ολικής ἄγνοιας > εἰ, ἅν, ἤν, ἐάν, [μονομελείς] εἰ...ἤ, πότερον..ἤ, εἴτε..εἴτε [διμελείς]
- ii. μερικής ἄγνοιας > με τις ερωτηματικές αντωνυμίες [τίς, πότερος, πόστος, ποσταῖος, πηλίκος, ποδαπός, ποιός, πόσος]. Με τις αναφορικές αντωνυμίες [ὅς, ὅστις, ὅσπερ, ὅσος, ὁποῖος, ὁπότερος, οἷος, ὁποδαπός, ὁπόσος, ἡλίκος]. Με τα ερωτηματικά επιρρήματα [πού, ποι, πόθεν, πότε, πηνίκα, πώς, πῆ, πόσον]. Με τα αναφορικά επιρρήματα [οὔ, ὅπου, ἔνθα, ὅθι, οἷ, ὅθεν, ὁπόθεν, ἔνθεν, ὅτε, ἡνίκα, ὁπηνίκα, ὡς, ὥσπερ, ὅπως, ἤ, ὅπη, ὁπόσον]
- β. συντακτικά ισοδύναμα: δεν υπάρχουν
- γ. προτάσεις κρίσεως και επιθυμίας: ἄρνηση οὐ και μή
- δ. εκφέρονται με: οριστική, απορηματική υποτακτική [δηλώνει απορία για το πρακτέο], δυνητική οριστική, δυνητική ευκτική, ευκτική πλαγίου λόγου, οριστική απορηματικού μέλλοντα [δηλώνει απορία για το πρακτέο]
- ε. συντακτική τους θέση: i. αντικείμενο ρημάτων > ερωτηματικών, λεκτικών, δεικτικών,

γνωστικών, αισθητικών, άγνοιας, αμφιβολίας, απορίας, απόπειρας, προσδοκίας, σκέψης, προσοχής, φροντίδας, ενέργειας [ἐρωτῶ, πυνθάνομαι, λέγω, ἀποδείκνυμι, ἐπίσταμαι, ἀκούω, αἰσθάνομαι, ἄγνοω, θαυμάζω, πειρῶ, προσδοκῶ, ἐνθυμούμαι, ὀρῶ=προσέχω, ἐπιμελοῦμαι, σκοπῶ, κτλ.].

ii. υποκείμενο απρόσωπων ρημάτων με τις παραπάνω αντίστοιχες σημασίες [ἀπόρως ἔχει, δῆλον ἐστί, αποδεικνύεται, κτλ.].

iii. επεξήγηση σε ουσιαστικά, αλλά κυρίως σε δεικτικές αντωνυμίες ουδετέρου γένους [τοῦτο, τότε, ἐκεῖνο, κτλ.]

πχ. ἐπυνθάνετο εἴ τι νεώτερον γένοιτο=ἐπαιρνε πληροφορίες αν έγινε τίποτα καινούργιο.

πχ. ὅπως ἀμυνούμεθα οὐδείς παρασκευάζεται οὐδέ ἐπιμελεῖται=κανείς δεν προετοιμάζει ούτε φροντίζει με ποιο τρόπο πρέπει να αμυνθούμε.

πχ. ἄδηλον ἦν εἴτε κρατήσαιεν εἴτε κρατηθεῖεν= ἦταν άγνωστο αν νίκησαν ή αν νικήθηκαν.

πχ. τοῦτ' αὐτό ἀπόκρῖναι, εἰ ἀληθῆ λέγομεν ἢ οὐκ ἀληθῆ=αυτό το ίδιο να απαντήσεις, δηλαδή αν λέμε την αλήθεια ή όχι.

Γ. ΕΝΔΟΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

α. εισάγονται: μή[δηλώνει φόβο μήπως γίνει κάτι το ανεπιθύμητο], μή οὐ[δηλώνει φόβο μήπως δεν γίνει κάτι το επιθυμητό], ὅπως μή

β. εκφέρονται: υποτακτική, ευκτική πλαγίου λόγου, δυνητική ευκτική, δυνητική οριστική.

γ. συντακτικά ισοδύναμα: δεν υπάρχουν

δ. προτάσεις επιθυμίας: ἄρνηση μή

ε. συντακτική τους θέση: i. αντικείμενο ρημάτων που δηλώνουν φόβο, ενδοιασμό, υποψία, προφύλαξη, επιφύλαξη [φοβοῦμαι, δέδοικα=φοβούμαι, ὀρρωδῶ=φοβούμαι, ὀκνῶ=διστάζω, ὀρῶ=προσέχω, σκοπῶ=εξετάζω, κ.τλ.]

ii. υποκείμενο απρόσωπων ρημάτων με τις παραπάνω αντίστοιχες σημασίες [φόβος ἐστί, κίνδυνός ἐστι, δεινόν ἐστι=εἶναι φοβερό, κ.τλ.]

iii. επεξήγηση ουσιαστικού ή δεικτικής αντωνυμίας ουδετέρου γένους [τοῦτο, τότε, ἐκεῖνο, κ.τλ.]

πχ. φοβεῖται μή τά ἔσχατα πάθη=φοβάται μήπως πάθει τα χειρότερα.

πχ. κίνδυνος ἐστί μή μεταβάλωνται καί γένωνται μετά τῶν πολεμίων=υπάρχει ο κίνδυνος μήπως στραφούν και συνταχθούν μαζί με τους εχθρούς.

πχ. Μενέλαον εἶχε τρόμος μή τι πάθοιεν Ἀργεῖοι=τον Μενέλαο τον κυρίευε ο φόβος μήπως πάθουν κάτι οι Αργεῖοι.

Δ. ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ-ΟΝΟΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

-εισάγονται: i. αναφορικές αντωνυμίες> ὅς, ὅστις, ὅσπερ, οἷος, ὅποιος, ὅσος, ὅπόσος, ἡλίκος, ὀπηλίκος, ὀπότερος

ii. αναφορικά επιρρήματα> οὗ, ὅπου, ἔνθα, ὅθι(=εκεί που, όπου), οἷ, ὅποι, ἔνθα(=προς τα κει που), ὅθεν, ὀπόθεν, ἔνθεν(=απο κει που, απ' όπου), ὡς, ὅπως, ὥσπερ(=όπως), ὀπόσον, ὅσῳ, ὅσον(=όσο), ἤ, ὅπη(=όπως ή όπου)

α. προσδιοριστικές> προσδιορίζουν έναν ὄρο αναφοράς [ουσιαστικό, αντωνυμία, επίθετο] που υπάρχει στη κύρια πρόταση. Η αναφορική αντωνυμία έχει ίδιο γένος-αριθμό με τον ὄρο αναφοράς, αλλά διαφορετική πτώση, καθώς αυτή ρυθμίζεται από τις συντακτικές ανάγκες της αναφορικής πρότασης.

πχ. ταῦτα ἐστὶ ψυχὴ καὶ σῶμα, ἃ χωρὶς γυμναστικῆς καὶ παιδείας οὐκ ἂν ποτέ γένοιτο ἄξια λόγου=η ψυχή και το σώμα είναι αυτά, τα οποία χωρὶς γύμναση και παιδεία δεν θα μπορούσαν ποτέ να γίνουν ἄξια λόγου.

πχ. ὁ ἄνθρωπος, ὃν εἶδες, ἀγαθός ἐστι=ο ἄνθρωπος που εἶδες εἶναι καλός.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ: Προσθετικές αναφορικές προτάσεις>αυτές υπάγονται στις προσδιοριστικές, ωστόσο δεν προσδιορίζουν ένα συγκεκριμένο ὄρο αναφοράς, αλλά ένα νόημα που προηγείται. Εισάγονται πάντα με αναφορική αντωνυμία ουδετέρου γένους ενικού αριθμού [ὅ, ὅπερ].

πχ. ἐστάθη ἔχων τὴν ἀσπίδα, ὃ δοκεῖ κηλὶς εἶναι τοῖς σπουδαίοις τῶν

Λακεδαιμονίων=στάθηκε κρατώντας την ασπίδα, πράγμα που φαίνεται να εἶναι ντροπή για τους σπουδαίους των Λακεδαιμονίων. [αναφορ.-προσθετική στο νόημα της κύριας]

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Στις παρακάτω προτάσεις να αναγνωριστεί το είδος του μορίου ἂν

- α. Ἄν τι μή κατά γνώμην ἐκβῇ (=δεν συμφωνεῖ με τη γνώμη σας), ἐν ὀργῇ ποιείσθε τούς εἰπόντας.
- β. Δεῖ ὑμᾶς ἐξηγεῖσθαι(=να δείξετε το δρόμο) τοῖς ἄλλοις συμμάχοις, ὅπως ἂν τάχιστα τε καί μάλιστα βλάπτωμεν τούς πολεμίους.
- γ. Ὅποια ἂν τά ἐπιτηδεύματα (=τα επιτεύγματα) τῶν ἀνθρώπων εἰσί, τοιοῦτον ἀνάγκη (ἐστί) καί τό φρόνημα ἔχειν.
- δ. Εἰ ὁ Φίλιππος ὑμᾶς ἐξελεῖν ἐβουλήθη (=ήθελε να φύγετε), οὐκ ἂν ποτε ὑμᾶς ἐκάλει, οὐδ' ἂν ἐμέ κατεκώλυε (κατακωλύω=συγκρατῶ).
- ε. Πολλὰς ἂν εὖροις μηχανάς· γυνή γάρ εἴ.
- στ. Τούς αἰσχροῦς πλουτοῦντας οὐποτ' ἂν εὐδαιμονίσαιμι (εὐδαιμονίζω=καλοτυχίζω).
- ζ. Ἄν οὕτω τοῖς πράγμασι χρῆσθαι, ἴσως ἂν ταῦτα βελτίω γένοιτο.

2. Να αναγνωρίσετε στις παρακάτω περιόδους το είδος των δευτερευουσών ονοματικών προτάσεων (ειδικές, πλάγιες ερωτηματικές, ενδοιαστικές, αναφορικές-ονοματικές).

- α. Οὐκ ἄδηλον ἐστίν ὅτι ῥαδίως τῶν πολεμίων ἐπικρατήσωμεν.
- β. Πολλάκις ἐθαύμασα(=απόρησα) τίσι ποτέ λόγοις ἔπεισαν Ἀθηναίους οἱ γραψάμενοι Σωκράτη (=αὐτοί πού κατήγγειλαν ἐγγράφως τόν Σωκράτη).
- γ. Φοβοῦμαι μή ἔλθῃ ὁ πατήρ.
- δ. Κῦρος ἔχων οὓς εἵρηκα(=αυτούς που προανέφερα), ὥρματο ἀπό Σάρδεων.
- ε. Εὐλαβοῦ (=να προσέχεις) μή φανῇς κακός.
- στ. Ἐποιοῦντο διαβάσεις ἐκ τῶν φοινίκων, οὓς ἠϋρίσκον ἐκπεπτωκότας.
- ζ. Νῦν δέ δηλώσει ὁ ἀνὴρ εἰ τῷ ὄντι κήδεται(=ενδιαφέρεται/φροντίζει) τῶν Θηβαίων.
- η. Ἀλλά λέληθέ σε(=σου ἔχει διαφύγει) ὅτι ἡ ἰσότης ἡ γεωμετρική καί ἐν ἀνθρώποις καί ἐν θεοῖς μέγα δύναται(=ἔχει μεγάλη ἰσχύ).
- θ. Κελεύω ὑμᾶς ὀπλίτας ἀγαγεῖν οἳ τά τείχη φυλάξουσιν.

3. Να αναγνωριστεί το είδος των δευτερευουσών προτάσεων (ειδικές, πλάγιες ερωτηματικές, ενδοιαστικές, αναφορικές-ονοματικές) και η συντακτική τους λειτουργία (υποκείμενο, αντικείμενο, επεξήγηση).

α. Ακούω τινα διαβάλλειν ἐμέ, ὧ ἄνδρες, ὡς ἐγὼ ἄρα ἐξαπατήσας ὑμᾶς μέλλω ἄγειν εἰς Φᾶσιν.

β. Ἀλλὰ ἐκεῖνο ἴσως ἐννοεῖτε, πῶς ἂν τοῦτο γένοιτο.

γ. Οἱ Κορίνθιοι ὠρρώδησαν(=φοβούνται) μή οὐδεὶς σφίσιν τῶν ἄλλων προσχωρῇ.

δ. Ἐποιοῦντο διαβάσεις ἐκ τῶν φοινίκων, οὓς ἠϋρίσκον ἐκπεπτωκότας .

ε. Απορήσαντες ὅπη καθορμίσωνται τότε μὲν ἐς πρώτην τήν νῆσον ἀπέπλευσαν.

στ. Πάντας ὑμᾶς ἡγοῦμαι εἰδέναι ὅτι ἐγὼ μὲν ὀρθῶς λέγω, τοῦτον δέ σκαιόν εἶναι (=ὅτι ἦταν ατυχής/αδέξιος).

ζ. Ἐγὼ οὐκ ἄγνοῶ, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦθ', ὅτι πολλάκις ὑμεῖς οὐ τοὺς αἰτίους, ἀλλὰ τοὺς ὑστάτους εἰπόντας περὶ τῶν πραγμάτων ἐν ὀργῇ ποιεῖσθαι.

η. Ὁ φθόνος οὐκ ἔχει πρόφασιν(=δεν ἔχει δικαιολογία), δι' ἣν ἂν τύχοι συγγνώμης ὁ τοῦτο πεπονθώς(=αὐτὸς πού τὸν ἔχει).

θ. Κίνδυνος ἐστὶ μή οὐ δυνηθῶμεν προᾶξαι ταῦτα.

ι. Οἱ Πλαταιῆς ἐβουλεύοντο εἴτε κατακαύσωσιν αὐτούς εἴτε τι ἄλλο χρήσωνται.

ια. Κελεύω ὑμᾶς ὀπλίτας ἀγαγεῖν οἳ τὰ τεῖχη φυλάξουσι.

ιβ. Πρωταγόρας ἐρωτᾷ με εἰ οὐκ αἰσχύνομαι τὰ ἀγαθὰ δεινὰ καλῶν.